

Іван Кулець у творчому профілі

У СНМ – Музеї української культури у Свиднику була віртуально відкрита виставка картин і скульптур художника

У рік 140-річчя з дня народження живописця, скульптора і педагога керівництво музею вирішило поточний 2020 рік оголосити роком митця в СНМ – Музеї української культури у Свиднику. Уже на

▲ Автопортрет, 1910 р. олія, 49,8x43 см.

початку квітня, в рамках Днів України 2020 в Кошицях, було заплановано відкрити персональну виставку художника під назвою «Іван Кулець та його творчість» у виставкових просторах будинку «БРАВО» в ареалі K13 – Казарми Культурпарк в Кошицях. Через пандемію коронавірусу COVID-19 виставку було відкладено, й таким чином кошицькі любителі образотворчого мистецтва дістали змогу ознайомитись з його творчістю аж восени – з 1 жовтня по 11 листопада 2020 р.

▲ Голова єгиптянки, недат., олія, 34,3x26 см.

На цей раз виставку Івана Кулеця розгорнуто у виставковій залі свидницького музею. Через епідеміологічні обмеження її урочисте відкриття, на жаль, не могло здійснитися. Виставку було відкрито без присутності відвідувачів 14 листопада в рамках 15-го річчя Ночі музеїв та галерей. Традиційна загальноєвропейська акція Ніч музеїв та галерей в Словаччині, яка щороку відбувалася в першу суботу травня, після Міжнародного дня музеїв, в цьому році координатори заходу у Словацькій Республіці – Союз музеїв Словаччини та Словацький національний музей – на основі рішення Європейської комісії Ночі музеїв та галерей у Франції, вирішили перенести на лис-

топад. На жаль, наперекір перенесенню дати через надзвичайний стан всі установи й інституції в управлінні Міністерства культури СР були закриті. Несприятлива ситуація змусила всі словацькі музеї та галереї заплановані акції провести у віртуальному форматі. До такої форми презентації на веб-сайті СНМ долучився й Музей української культури у Свиднику коротким десятихвилинним роликом про життя та творчість художника, що є вдалим інформаційним вступом до огляду виставки.

Іван Кулець належить до найвизначніших представників авангардного мистецтва української діаспори колишньої Чехословаччини.

▲ Акт, недат., гіпс, 50x30 см.

Нагадаймо найосновніші біографічні дані художника. Народився він на Львівщині 24. 6. 1880 року. У період Австро-Угорщини його рідне село називалося Холуєв, тепер це Вузлове Львівської області України. У 1908 р. Іван Кулець закінчив Академію образотворчих мистецтв у Кракові. Під час 1-ої світової війни як солдат австро-угорської армії дістався до Чехії, а після закінчення війни залишився жити в Празі. В 1923 р. художник стає одним із співзасновників Української академії пластичних мистецтв в Празі (Українська студія пластичних мистецтв). З 1932 р. майже 20 років академія була

його приватною школою, яка після його смерті 11.3.1952 р. припинила свою діяльність.

Крім викладання в українській вищій школі, митець займався також живописом, рисунком, графікою та скульпу-

▲ Голова, недат., гіпс, в. 16,5 см.

птурою. З образотворчих жанрів найширший простір присвятив імажину портрету, фігуральній композиції та натюрморту, а з образотворчих технік найчастіше використовував живопис, мішану техніку, рисунок олівцем або тушшю, гуаш, акварель, різьбу та ліплення. Його творчість складається переважно з творів вільного мистецтва, а в меншій мірі з творів мистецтва прикладного – екслібрисів та карикатур. До складу виставки входять 33 твори художника. Йдеться про вибране з його живописної та скульптурної творчості, що документують творчі етапи талановитого художника. За кількістю найбільше представлені живописні та скульптурні композиції, якими митець своєрідним способом відобразив людські обличчя. Наведеним жанром І. Кулець не слідує конкретну портретну мету, обличчя в творчості художника анонімне й використане в ролі символу, типу або алегорії, посередництвом чого митець відображає душевні стани людини, характерні ознаки підібраних професій, типові ознаки декотрих людських рас, Христа та Богородицю.

Виставка відкрита до 31 січня 2021 року.

Ладислав ПУШКАР.

Свічка пам'яті

В Пряшеві вшанували пам'ять жертв Голодомору в Україні

Від 2006 року перед кафедральним храмом св. О. Невського в Пряшеві стоїть Хрест в пам'ять жертв Голодомору.

На мармуровій плиті Хреста є двомовний українсько-словацький напис: «Жертвам Голодомору в Україні 1932 – 1933 рр. Святий хрест посвячений 4 листопада 2006 р.»

З нагоди 87 річниці Голодомору в Україні у неділю, 29 листопада 2020 р., у православному кафедральному храмі О. Невського відбулась панахида за жертвами Голодомору. Після неї представники української громади і віруючі в індивідуальному порядку через епідеміологічні обмеження у зв'язку з коронавірусом Covid-19 вшанували пам'ять жертв Голодомору запаленням свічки пам'яті.

-мі-

Фото Яна Фрицького.

▲ Мармурова плита Хреста.

Панахида за жертвами Голодомору

Вселенський патріарх Варфоломій у Свято-Патріаршому храмі Святого Георгія в Стамбулі (Туреччина) відслужив панахиду за українцями, які загинули у часи Голодомору. Він прочитав проповідь та закликав не забувати минуле, аби жорстокість не повторювалася в історії людства.

Проповідь пролунала у День пам'яті жертв Голодомору «Серед останніх ми повинні згадати Великий Голод в Україні, який мав на меті знищити від голоду сім-десять мільйонів благочестивих українців у найжахливіші роки радянського режиму, з 1932 по 1933 роки, і саме це ми відзначаємо цього дня з молитвою. Український термін «Голодомор» позначає штучний та навмисний голод, диявольський план сталінської системи, спрямований на добре спланований геноцид над дуже побожним народом з метою викорінення християнської віри та православної церкви. Ми повинні засудити це звірство, щоб подібні речі ніколи не повторювалися в історії людства», – йдеться у проповіді Вселенського патріарха

Релігійна правда, 29.11.2020 р.

Уряд Словацької Республіки виділив Пряшівському краю 2,28 млн євро

Уряд СР на своєму засіданні у середу, 25.11.2020 р., затвердив для підтримки проєктів найменш розвинених округів Пряшівського краю майже 2,28 млн. євро із загального регіонального внеску понад 5,75 млн. євро. Допомога на пропозицію округних урядів торкається семи округів Пряшівського краю – Кежмарок, Воронів н/Т., Свидник, Сабинів, Снина, Левоча і Меджилабірці.

В окрузі Воронів н/Т. уряд з 25 проєктів підтримав 13 заявок на загальну суму понад 359 тис. євро.

25 проєктів пред'явив також округ Свидник. З них уряд підтримав десять проєктів на загальну суму понад 288 000 євро. Найбільшу суму – 60 300 євро – отримало ТОВ Aquaruthenia, Пряшів на реконструкцію послуг помешкання у Свиднику. Ще 56 000 євро отримало Соціальне підприємство міста Свидник для забезпечення паливної бази.

Снинський округ подав 21 заявку. З них 11 було підтримано і було ви-

ділено понад 475 тис. євро. Снинська середня промислова школа отримала найбільше коштів на закупівлю та обладнання машин, обладнання та інформаційно-комунікаційних технологій у новоствореному Регіональному освітньому центрі. Школа отримала на проєкт 90 000 євро.

У Сабинівському окрузі з 22 проєктів було ухвалено дев'ять заявок загальною вартістю 265 тис. євро. Найбільше коштів отримало село

Мілпош – 63 200 євро для придбання дитячого садка. Дрениця отримала 50 000 євро на завершення третьої черги тротуару та велосипедної доріжки для з'єднання села та зони відпочинку, а село Ражняни отримає 47 200 євро на будівництво частини нової будівлі дитячого садка та на внутрішнє обладнання.

В окрузі Меджилабірці проєкти пред'явило вісім заявників, один проєкт було виключено. Було підтримано три заявки на загальну суму 352 000 євро. Місто Меджилабірці отримало найбільшу частину коштів – 200 000 євро на будівництво залізничної та автобусної станції.

25 фактів про прапор

У СРСР поєднання синього і жовтого кольорів переслідувалося як небезпечний злочин. Під синьо-жовтим прапором відбулися три проголошення Української державності: 1917-го, 1941-го та 1990-го року, три революції новітнього часу: «на граніті» та два Майдани, а нині ведеться війна проти російсько-імперської навали на Донбасі та в Криму.

Вперше поєднання синього і жовтого з'явилося на гербі Львова: Данило Галицький подарував місту, заснованому у 1256 році, герб із зображенням жовтого лева на блакитному тлі.

Золотий і синій колір використовувалися в гербі Руського королівства офіційно з XIV століття.

Прапори козаків Запорізької Січі також часто мали поєднання синьо-жовтого, особливо починаючи з XVIII століття.

Під час революційної «Весни народів» 1848 р. Головна Рада у Львові відновлює використання герба Руського королівства (Галицько-Волинської держави) XIII-XIV століття з зображенням золотого лева, що спинається на скелю у синьому полі, а як національні прапори широко вживаються стяги з поєднанням синього і жовтого кольорів.

На своїй картині «Запорозжці пишуть листа турецькому султану» (1891 р.) над головами козаків Ілля Рєпін приховав на списах жовто-блакитні та червоно-чорні прапори. Консультантом художника, під час написання цієї картини, був знайомий історик українського козацтва Дмитро Яворницький.

17 березня 1917 року було проголошено про організацію Центральної Ради, з цього часу в Києві починають публічно на державному рівні з'являтися українські синьо-жовті прапори. Перший Президент України Михайло Грушевський затвердив таке поєднання кольорів як офіційний прапор країни.

Червоно-чорний прапор став популярним серед молоді, зокрема у «Пласті», ще у 1920-х роках.

З 15 березня до кінця травня 1939 року під синьо-жовтим прапором постала і боролася за свою незалежність держава Карпатська Україна.

У СРСР використання чи навіть зберігання синьо-жовтого прапора вважалося злочином і суворо каралося. У списку КДБ за 1950-1980-ті роки регулярно повідомляли про вивішування прапору в населених пунктах України.

У ніч проти 1 травня 1966 року, над будівлею Київського інституту народного господарства (нині це Київський національний економічний університет) 26-річний Віктор Кукса та 28-річний Георгій Москаленко вивісили жовто-блакитний прапор. Червоний – радянський – зірвали, а національний український підняли. Обое були заарештовані і через багато років, навіть у вже незалежній Україні ще довго не могли добитися реабілітації.

Офіційно затвердили синьо-жовтий прапор як державний символ України 28 січня 1992 року.

(Скорочено).
УКРІНФОРМ

Сторінки минулого (20)

БЖАНИ (БЗЯНЕ) – BŽANY (окр. Строків)

Bospathaka (1410), Bozyas (1474), Bzanye (1773), Bzanné (1808), Bžany (1920).

Стат.: 1869 р. – 32 буд., 239 жит., 1881 – 166 жит., з т. 159 руської національності, 6 слов., 1900 – 193, з т. 191 слов., 1910 – 195 жит., з т. 178 слов., 1921 – 37 буд., 208 жит., з т. 187 руської національності, 3 чсл., 8 євр.; 186 гр.-кат., 8 ізр.; 1930 – 202 жит., з т. 132 слов., 191 гр.-кат., 1940 – 245, 1948 – 201, 1950 – 191 жит., з т. 188 гр.-кат., 1970 – 212, 1980 – 204, з т. 174 слов., 1991 – 39 буд. (6 незас.), 160 жит., з т. 138 слов., 14 ром., 8 русин.; 86 гр.-кат., 28 прав.,

17 р.-кат., 29 невст., 2001 – 175 жит., з т. 163 слов., 11 русин., 18 р.-кат., 125 гр.-кат., 29 прав., 2011 – 164, з т. 133 слов., 12 ром., 3 русин., 2 укр., 1 чес., 13 невст., 26 р.-кат., 95 гр.-кат., 27 прав., 1 єванг. авсбур. віросп., 1 єванг. метод., 14 невст., 2017 – 164.

Площа хотара 1706 га.

Зберігся переказ про те, що на тому місці, де тепер знаходиться село Бзяне, колись росли хабзові корчі – бзини, від яких походить назва села Бзяне. В свою чергу, історик Ф. Уличний походження назви села пов'язує з іменами Божан або Бжан.

Вперше у документах згадується 1372 р., належало Чич'яньському панству. Ф. Улич-

Оновлюють дорогу між Стаціном та Уличем

Пряшівський самоврядний край (ПСК) в четвер, 26.11.2020 р. почав роботи з модернізації ділянки дороги між селами Стацин та Улич у Снинському окрузі.

«У період наступних 210 робочих днів тут буде реконструйовано майже 8,4 кілометра дороги», – сказано в інформації ПСК для преси.

Ділянки дороги між Присло-

пом та Уличем, а також дві мостові споруди будуть реконструйовані.

«У рамках будівельних робіт тут розглядається зміцнення дорожнього покриття, модифікація дренажу, реконструкція водостічних труб, повна модернізація дорожніх знаків або встановлення загороджень», – сказано в прес-релізї.

Джерело: ПСК.

▲ Герб Підкарпатської Русі.

12 грудня 1918 року Рада американських русинів прийняла рішення про приєднання Закарпаття до Чехословаччини, яке підтримав президент США Вудро Вільсон. В ході придушення Угорської радянської республіки Верховне Головнокомандування країн Антанти дозволило в січні 1919 року Чехословаччині зайняти західну частину Закарпаття, а в квітні – решту. За підтримку приєднання Закарпаття до Чехословаччини висловилися і всі три утворені на той час руські Ради – Ужгородська, Хустська та Пряшівська, які прийняли 8 травня 1919 року меморандум про приєднання до Чехословаччини, що стало юридичною підставою для визнання 8 і 13 травня 1919 року Паризькою мирною конференцією включення Закарпаття до складу Чехословацької Республіки. У склад Чехословаччини Закарпаття ввійшло під назвою Підкарпатська Русь.

Герб Підкарпатської Русі виник в процесі розробки герба Чехословаччини. Згідно офіційно прийнятої концепції герба Чехословаччини, він повинен був складатися з власне чеського щитка і земельних гербів частин республіки: Словаччини, Сілезії, Моравії і Підкарпатської Русі. Всі землі мали свої історичні герби, і лише Підкарпатська Русь не мала своєї символіки. З січня 1920 року чехословацька влада зверталася до Адміністрації Підкарпатської Русі з проханням надіслати свої пропозиції з приводу земельного герба. У відповіді з Ужгорода містилися відомості про те, що одна частина населення бажає бачити в гербі українські національні синьо-жовті

Синьо-жовтий колір і як він потрапив у герб?

Русинські органи та організації, друковані видання та електронні засоби інформації русинів Словаччини негайно після революційних подій 1989 року енергійно почали користатися гербом Підкарпатської Русі часів першої Чехословаччини. Натомість українська громадськість, органи і організації русинів-українців Словаччини сором'язливо обходили і не помічали герб (можливо, тому, що в 70-их роках ХХ століття в Словаччині була заарештована і відбувала ув'язнення група українців-пряшівчан, яка спробувала переправити на Захід рукопис книжки Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?» і виступала не тільки проти русифікації, але і за відновлення української державності). Русини-українці, видно, взяли уроки з 70-х років ХХ ст. і вважають непра-

вильним користатися гербом в умовах Словаччини, бо живуть в цій республіці на правах національної меншини, а не державотворчого словацького народу.

Питання герба на закарпатоукраїнських землях недавно (11.11.2020 р.) підняло і Радіо Свобода. Як відомо, в основу герба Підкарпатської Русі лягли українські кольори – синій і жовтий та карпатський ведмідь. Згодом цей герб майже без змін став гербом Карпатської України. Сьогодні – це герб Закарпатської області України (затверджений 18 грудня 1990 року).

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

Відповідь, як синій і жовтий кольори потрапили у герб, знаходимо в спеціалістів, які займаються геральдикою.

ний припускає, що на місці села могло існувати поселення вже перед 13 – 14 ст.

В 1493 р. в селі були 1 заселений двір і 4 облишені, в 1635 р. оподатковані були лише желяри, 1715 р. тут було 9 господарств, а також 4 опустелі, а в 1720 р. було 10 дворів. У 18 – 19 ст. тут мали маєтки пани Баркоці та Сірмаї. В 1787 р. село мало 32 господарства і 229 жителів, в 1828 р. 32 будинки і 239 жителів. Урядовий лексикон Угорщини 1773 р. фіксує як чисто руське село.

Селяни займалися землеробством, фурманкою, випалювали дерев'яне вугілля. 1932 р. в селі відбулася гостра сутичка з ексектором. 1950 р. засновано сільськогосподарську артіль – ЄСГА, 1952 р. проведена автобусна лінія, 1951 р. – електрифікація. Частина території села забрали під водоймище Домаша. Мурована церква св. архістратига Михаїла побудована в 1801 р. Православні відправи йдуть в каплиці Перенесення мощів св. Миколая. Регулярне навчання дітей у селі почалося 1933 р., у 1949 р. збудовано дерев'яний барак для школи. В 1947 р. в Україну переселилось 10 осіб (2 сім'ї). Про село 20-40-х рр. ХХ ст. розповідається у книзі уродженця села, лікаря Юрія Варги (30.4.1930 – 26.7.2009) «Броди через Ондаву» (1979).

-мі-

▲ Один з перших ескізів герба Підкарпатської Русі, виконаний Ярославом Курсою в 1920 році на основі малюнка геральдичного ведмедя проф. Густава Фрідріха.

но незалежність Словаччини і Карпатської України.

На засіданні Карпато-українського Союму в м. Хуст була утворена незалежна держава Карпатська Україна. 15 березня 1939 року Конституційним Законом затверджені прапор і герб нової держави:

«*Єб. Державним гербом Карпатської України є дотеперішній краєвий герб: червоний ведмідь у лівім білім півполі й чотири сині та три жовті смуги в правому півполі, і Тризуб св. Володимира Великого з хрестом на Середньому зубі.*»

Тризуб був доданий в герб за пропозицією доктора Степана Росохи.

15 березня розпочався відступ чехословацьких військ, і з 16 по 18 березня Підкарпаття зайняли угорські війська. Був створений Регентський комісаріат в складі трьох адміністративних управлінь: Ужанського, Березького і Мараморського. 23 липня 1940 року урядом Угорщини був розглянутий проект створення автономного Підкарпатського воєводства, яке повинно було мати свій герб і прапор. Передбачалося, що в гербі Підкарпатського воєводства мала зображуватися корона Св. Іштвана, герб і прапор воєводства могли використовуватися тільки одночасно з угорськими. Але до реалізації даного проекту не дійшло.

За матеріалами статей: А. Гречило «К вопросу о возникновении земельного герба Закарпатья»; А. Филиппов «Тайна «карпатского медведя» та інших.

